

Aleg 501

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budowie zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie.

Wysoki Sejmie!

Pierwszą uchwałę, dotyczącą budowy zakładu dla umysłowo chorych w zachodniej części kraju, powziął Wys. Sejm przy sposobności obrad nad rozszerzeniem kraj. zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie dnia 24. października 1903 r.

Otrzymał w niej Wydział krajowy polecenie, aby w przeciągu roku 1904 przedłożył Wys. Sejmowi plany i kosztorysy budowy wspomnianego zakładu na 500 łóżek. Uwzględniając niepomysłny stan finansów krajowych, Wydział krajowy w sprawozdaniu swem z 15. września 1904 L. W. 68982. przedstawivszy przebieg podjętych prac i trudności w wyborze gruntu pod zakład, zakończył odradzeniem Wys. Sejmowi budowy takiego zakładu.

Mimo to Wys. Sejm uchwałą z dnia 3. listopada 1904 upoważnił wyrażnie Wydział krajowy do wyboru miejsca pod zakład dla umysłowo chorych w zachodniej części kraju, oraz do przedłożenia Wys. Sejmowi najpóźniej w r. 1906 planów i kosztorysów tej budowy. Wobec wątpliwości co do wyboru miejsca i odmiennych w tej mierze życzeń komisji sanitarnej Wys. Sejmu, Wydział krajowy nie mógł już w r. 1906 przedłożyć Wys. Sejmowi planów i kosztorysów budowy zakładu; natomiast w sprawozdaniu swem z 8. stycznia 1907 L. W. 13581 zaproponował definitywny wybór miejsca i przedstawił wyniki obrad ankiety zwołanej dla ustalenia programu i zasad budowy zakładu — w skład której wchodził: p. c. k. protomedyk, inspektor szpitali krajowych, profesorowie psychiatry i jej reprezentanci w świecie lekarskim, architekci i inżynierowie. Tu już nawiasem zauważyć należy, że obszerne wymagania tej ankiety uległy następnie w niektórych punktach programu i zasad budowy znacznej redukcji.

Uchwałą z 13. marca 1907 zatwierdzającą powyższe sprawozdanie Wydziału krajowego, Wys. Sejm odroczył sprawę budowy zakładu do czasu zbadania, czy zalecony przez Wydział krajowy grunt da się zaopatrzyć w dostateczną ilość dobrej wody. Ponieważ w tej samej uchwale zamieścił Wys. Sejm wskazówkę, że pożądanem byłoby wyszukanie gruntu pod zakład w obrębie wodociągów krakowskich i wielickich, przeto Wydział krajowy po przeprowadzeniu szczegółowych studyów i po odbyciu konferencyj, których przebieg zawiera sprawozdanie z 27. września 1907 L. W. 96161 przedstawił Wys. Sejmowi do wyboru grunt w Kobierzynie i prowizoryczny kosztorys budowy opiewający na 4,321.000 koron. Dopiero też uchwałą Wys. Sejmu z 12. października 1907, zatwierdzającą przedłożony program budowy zakładu w Kobierzynie

i przyznająca żądane kredyty, stworzyła dla Wydziału krajowego realną podstawę do podjęcia bardziej szczegółowych prac nad budową zakładu. Wyniki ich przedstawił Wydział krajowy Wys. Sejmowi w sprawozdaniu z 15. maja 1908 LW. 49,540 przewidując już wówczas potrzebę przekroczenia wyżej podanej cyfry kosztów budowy. Dokładnej nadwyżki kosztów tych jednak nie mógł Wydział krajowy podać już wtedy, nie rozporządzał bowiem szczegółowymi planami i kosztorysami budowy zakładu i jego urządzeń, których opracowanie zajęło właśnie resztę r. 1908 i r. 1909. W miarę postępu prac nad wykończeniem planów, sporządzaniem szczegółowych kosztorysów i zbieraniem ofert na poszczególne urządzenia, wzrastała ogólna cyfra kosztów budowy tak, że wedle obecnego stanu gotowych już obliczeń koszt budowy zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie wynosić ma wedle załączonego wykazu kwotę 7.000.000 koron.

Na tę podwyżkę kosztów budowy złożyły się następujące powody:

I. Rozszerzenie programu budowy. Wedle przybliżonych obliczeń statystycznych z pośród 12.000 chorych umysłowo i matolek w Galicyi, wymaga 4.000 chorych pomieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Obecnie zaś w całym kraju znaleźć może pomieszczenie zaledwo 2.000 chorych, uwzględniając już wszystkie zakłady i przytułki niekrajowe i prywatne. Gdy w sąsiednich krajach przypada jedno łóżko psychiatryczne na 500 do 1000 mieszkańców, w Galicyi przypada jedno na 5.000 mieszkańców. Ten stan odbija się niekorzystnie na jedynym w kraju stale przepełnionym zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie oraz na oddziałach dla chorób umysłowych w Krakowie i we Lwowie. Aby temu zaradzić postanowił Wydział krajowy jeszcze w r. 1906 zaprojektować budowę zakładu dla um. chorych w zachodniej części kraju na 500 łózek w ten sposób, żeby rozszerzenie go do liczby 800 łózek nie napotkało w przyszłości na większe trudności techniczne i finansowe. Komisya sanitarna Wys. Sejmu w sprawozdaniu swem z 27. lutego 1907 l. 1501 przewidywała nawet potrzebę zozszerzenia zakładu do 1000 łózek. Wys. Sejm zaś zatwierdził uchwałą z 12. października 1907 program budowy zakładu przedstawiony w sprawozdaniu Wydziału krajowego z 8. stycznia 1907 LW. 13581 a przewidujący ewentualne rozszerzenie zakładu do 800 łózek. Zrealizowanie tej uchwały okazało się możliwem tylko w ten sposób, że już obecnie projektować należało zakład na 800 łózek, jakkolwiek na razie zbudowane będą tylko pawilony na 500 chorych. Wskutek tego w przyszłości wystarczyłoby wybudować kilka dalszych pawilonów na 300 chorych, aby uzyskać żądane rozszerzenie zakładu bez dokonywania przeróbek lub powiększeń kosztownych budynków oraz urządzeń kuchni, pralni, hali maszyn, dezynfektora, trupiarni, jak niemniej centralnych urządzeń leczniczych w pawilonach obserwacyjnych dla chorych niespokojnych, infermeryi, kaplicy, domu zabaw i kosztów pielęgnarskich i t. p. Pochodzi stąd, że cały szereg pozycyí kosztorysowych preliminowanych na powyższe budynki i ich urządzenia a także na zakupno gruntu zakładowego, jego melioracye na drogi, kolej dowozową, na folewark, założenie ogrodu jest już wedle obecnego projektu wystarczający dla zakładu o 800 łózkach.

Wynika stąd także znaczna różnica kosztów jednego łózka zakładowego w Kobierzynie przy obecnie projektowanej budowie na 534 łózek (koszt jednego łózka z 13.100 K), oraz przy budowie tegoż zakładu na 800 chorych (koszt jednego łózka około 10.300 K).

Ponadto na podwyższenie kosztów budowy wpłynęły częściowo także zmiany w programie budowy przedstawione Wys. Sejmowi i szczegółowo umotywowane w sprawozdaniu Wydziału krajowego z 15. maja 1908 LW. 49.540, których potrzebę uznała również komisya sanitarna Wys. Sejmu (sprawozdanie z 22. października 1908 ls. 2893/08). Wskutek zaprojektowania osobnego pawilonu dla chorych jaglicowych i skórnych powiększa się ilość łózek etatowych o 34; nadto zaś okazała się potrzeba zaprojektowania osobno (pierwotnie w kaplicy) ubikacyj przeznaczonych dla rozrywek chorych jako ważnego

środka leczniczego w zakładzie psychiatrycznym obok samejże służby pielęgniarskiej, która w tymże budynku odbywać będzie kursa pielęgniarskie.

Pawilon dla chorych zakaźnych rozszerzono (z 8 na 16 łóżek) uwzględniając statystykę chorób zakaźnych w tego rodzaju zakładach.

2. Wyższe koszty urządzeń mechanicznych stanowią jedną z najważniejszych pozycji ogólnego kosztorysu. Ze względu na ścisłą łączność i wzajemne oddziaływanie rzeczonych instalacji, dopiero w roku bieżącym, po ułożeniu dokładnego planu, i uzyskania ofertowych cen — po przeprowadzeniu szeregu konferencji i ekspertyz można było zorientować się należycie w odnośnych kosztach. Tak w szczególności po wyczerpujących krytycznych badaniach prowadzonych przy udziale eksperty p. K. Obrębowicza, inżyniera z Warszawy, ustalono szczegóły najważniejszych instalacji: centralnego ogrzewania i oświetlenia elektrycznego, następnie zaś kotłowni i hali maszyn. Nadto zebrano oferty na urządzenia mechaniczne kuchni, pralni, piekarni i t. d. Celem tych wszystkich instalacji jest scentralizowanie ruchu i uproszczenie najkosztowniejszej w administracji obsługi i taniość eksploatacji. Zaprojektowano zatem wybudowanie własnej centrali elektrycznej, gdyż ze względu na nowoczesne zużytkowanie pary odłotowej z kotłów dla centralnego ogrzewania, uzyskuje się roczne zaoszczędzenie kosztu eksploatacji tych urządzeń o 22.000 kor. Funkcjonowanie zakładu bez takich urządzeń wymagałoby rocznych nakładów tak wysokich, że budowy jego na odmiennych warunkach Wydział krajowy doradzałby nie mógł. Aby te roczne nakłady funduszu krajowego obniżyć, projektuje się szereg urządzeń, które równocześnie są z korzyścią dla chorych.

3. Podwyżka cen robocizny i materiałów wynosi w ostatnich 2 do 3 latach 30 do 40%, co na ogólnej sumie 4,321.000 już stanowi przekroczenie jej o kwotę około 1,300.000 kor. a niema nadziei, aby te stosunki zmieniły się na lepsze.

Takie są w głównych zarysach przyczyny, dla których kosztorys obecnie projektowanego zakładu w Kobierzynie opiewa na cyfrę 7,000.000 koron. Wydział krajowy, nie mając upoważnienia Wys. Sejmu do wydawania tej kwoty, nie mógł zarządzić rozpoczęcia samejże budowy zakładu, zanim Wys. Sejm nie przyjmie niniejszego sprawozdania do wiadomości, zgodzi się na wysokość obliczonych obecnie kosztów, uzna cały program budowy za odpowiedni i przyzna potrzebne na ten cel kredyty. Ze swej strony zauważa Wydział kraj. tylko, że plan i kosztorys budowy omawianego zakładu ułożony został po zastosowaniu poleceń Wydziału krajowego starania się o możliwą oszczędność.

Zarówno w projektowaniu samej budowy jak i urządzeń mechanicznych unikano bacznie takich wydatków, których efektem mogła być ozdoba lub choćby nie konieczne udogodnienie. Wszystkie plany i kosztorysy tej budowy w najdrobniejszych nieraz szczegółach poddawane były surowej krytyce komitetu budowy, złożonego z wytrawnych znawców techniki i psychiatrii (skład jego podano w sprawozdaniu z 15. maja 1908 LW. 49540) — który z całą gotowością oddawał Wydziałowi krajowemu swą najlepszą wiedzę i bogate doświadczenie.

Alegat.

Wskutek tego załączone w zestawienie kosztorysowe jest tylko urzeczywistnieniem zatwierdzonego przez Wys. Sejm programu budowy, nadto zaś jest cyfrowym wyrazem szczegółowych planów i kosztorysów sporządzonych zespółonemi siłami komitetu budowy psychiatrów, architektów, inżynierów melioracyjnych mechaników i drogowych. Cyfry zaś oparte są na realnych szczegółowych obliczeniach, odpowiadających obecnym stosunkom targowym, zatem z zamiarem wykluczenia wszelkich możliwych przekroczeń. W niniejszem sprawozdaniu zresztą niepodobna podać wszystkich tych szczegółów i racyj technicznych i psychiatrycznych, któreby mogły posłużyć za substrat do przedmiotowej krytyki; wszystkie one zawarte są w planach szczegółowych i obliczeniach kosztorysowych, które mogą być przez Wysoki Sejm zbadane i ocenione.

Wreszcie, jeśli Wys. Sejm upoważni Wydział krajowy do budowy zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie na podstawie obecnie przedłożonych planów i kosztorysów — wskazanem byłoby rozpoczęcie jej bezzwłocznie. Jedyńy na ośmion milionową ludność w kraju zakład dla obłąkanych w Kulparkowie mieści obecnie przeszło o 300 chorych ponad etatową ilość łóżek. Nie może zatem podobać ciążącym na nim zadaniom i zmuszony jest wydalać, względnie nawet nieprzyjmować chorych, którzy następnie stają się ciężarem gmin i rodzin.

W ostatnim roku, wskutek braku miejsca w zakładzie kulparkowskim, wstrzymano wogóle sprowadzanie tutejszo-krajowych umysłowo chorych z zakrajowych zakładów. Z tego powodu fundusz krajowy pokrywać musi za przeszło 100. chorych wyższe przeciętnie o 40. g. na dzień i głowę kosztu leczenia ich w obcych zakładach. Zważywszy, że budowa zakładu dla umysłowo-chorych w Kobierzynie trwać musi przynajmniej przez trzy lata, w ciągu których stosunki te tylko na gorsze zmienić się mogą, okaże się, że przystąpienie do budowy już w najbliższym czasie jest pożądane.

Przeto też zamykając niniejsze sprawozdanie, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego o budowie zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie do wiadomości.
2. Sejm zatwierdza przedłożone plany i kosztorysy budowy zakładu kobierzyńskiego, obliczone na kwotę 7,000.000 koron.
3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia w Banku krajowym pożyczki na cele powyższej budowy w obligacjach komunalnych do efektywnej wysokości 7,000.000 koron.
4. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby bezzwłocznie przystąpił do budowy zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Łodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Szymon Bernadzikowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Zestawienie kosztorysowe

według szczegółowych planów budowy Zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie na 534 chorych.

		K
I. Grunt		210.000
II. Melioracje:		
1. Osuszenie okolicy i wykop rowu odpływ.	60.000	
2. Drenowanie terenu zakładowego	53.000	
3. Sieć rur wodociągowych	65.000	
4. Rowy odpływowe na terenie zakładów.	7.000	
5. Sieć kanałów deszczowych	101.450	
6. " " użytkowych	73.800	
7. Budowa oczyszczalni biologicznej.	56.750	
		417.000
III. Kanał przełazowy		109.000
IV. Roboty budowlane:		
1. Roboty budowlane właściwe	3,583.495	
2. " " przy instal. mechan.	150.000	
3. Ogrózenia i roboty na obejściu	105.000	
		3,838.495
V. Roboty mechaniczne:		
1. Kanalizacja i wodociągi wewnętrzne.	280.000	
2. Ogrzewanie centr. i wentylacja	590.000	
3. Urządzenia mech. kuchni i pralni	129.960	
4. Urządzenia hali maszyn	207.270	
5. Inne urządzenia mech. wagi pomostowe, straż pożarna, piece do spal. desyngt.	49.840	
6. Kolejka wąskotorowa	25.000	
		1,282.170
VI. Instalacje elektryczne z centralą		286.000
VII. Kolej dowozowa		50.000
VIII. Drogi wewnątrz zakładowe	136.000	
gminne	9.000	
		145.000
IX. Zadrzewienie terenu zakładowego, ogródków pawilonowych, cmentarza, założenie ogrodu owocowego i warzywn.		30.000
X. Urządzenia wewnętrzne:		
1. Pawilonów i budynków zakładowych	375.000	
2. Apteki i pracowni lek., biblioteki i warsztaty dla chorych	40.000	
		415.000
XI. Inwentarz folwarczny		40.000
XII. Kierownictwo budowy		120.000
XIII. Nieprzewidziane		57.335
		7,000.000
	Razem	7,000.000

